Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kahdeksas jaosto)

22 päivänä marraskuuta 2012 *

SEUT 157 artikla — Direktiivi 79/7/ETY — Direktiivi 97/81/EY — Osa-aikatyötä koskeva puitesopimus — Direktiivi 2006/54/EY — Maksuperusteinen vanhuuseläke — Mies- ja naispuolisten työntekijöiden tasa-arvoinen kohtelu — Sukupuoleen perustuva välillinen syrjintä

Asiassa C-385/11,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Juzgado de lo Social de Barcelona (Espanja) on esittänyt 4.7.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 19.7.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Isabel Elbal Moreno

vastaan

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) ja

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kahdeksas jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomarit C. Toader, joka hoitaa kahdeksannen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, A. Prechal (esittelevä tuomari) ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: E. Sharpston,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.9.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), edustajinaan F. de Miguel Pajuelo, avustajanaan abogado A. Álvarez Moreno ja abogado J. Ignacio del Valle de Joz,

— Espanjan hallitus, asiamiehinään S. Centeno Huerta ja S. Martínez-Lage Sobredo,

— Belgian hallitus, asiamiehinään L. Van den Broeck ja M. Jacobs,

— Euroopan komissio, asiamiehinään G. Valero Jordana ja M. van Beek,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee Euroopan teollisuuden ja työnantajain keskusjärjestön (UNICE), julkisten yritysten Euroopan keskuksen (CEEP) ja Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön (EAY) tekemästä osa-aikatyötä koskevasta puitesopimuksesta 15.12.1997 annetun neuvoston direktiivin 97/81/EY (EYVL 1998, L 14, s. 9), sellaisena kuin se on muutettuna 7.4.1998 annetulla neuvoston direktiivillä 98/23/EY (EYVL L 131, s. 10), liitteessä olevan 6.6.1997 tehdyn osa-aikatyötä koskevan puitesopimuksen (jäljempänä puitesopimus) 4 lausekkeen tulkintaa sekä SEUT 157 artiklan, miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa (uudelleenlaadittu toisinto) 5.7.2006 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/54/EY (EUVL L 204, s. 23) 4 artiklan ja miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY (EYVL 1979, L 6, s. 24) 4 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Isabel Elbal Moreno sekä Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (kansallinen sosiaaliturvalaitos) ja Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) (yleinen sosiaaliturvakassa) ja jossa on kyseessä oikeus saada vanhuuseläkettä.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Direktiivin 79/7 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on asteittain toteuttaa 3 artiklassa tarkoitetussa sosiaaliturvassa ja muussa sosiaalisessa suojelussa miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaate, jäljempänä ’tasa-arvoisen kohtelun periaate’.”

4 Direktiivin 79/7 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä direktiiviä sovelletaan:

a) lakisääteisiin järjestelmiin, jotka antavat turvaa seuraavien tapausten varalta:

– –

— vanhuus,

– –”

5 Direktiivin 79/7 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tasa-arvoisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan, että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi eikä välillisesti etenkään siviilisäädyn tai perheaseman perusteella eikä varsinkaan, kun on kysymyksessä:

— järjestelmien soveltamisala ja niiden piiriin pääsemisen edellytykset;

— velvollisuus osallistua rahoitukseen ja maksuosuuksien laskentaperusteet;

— etuuksien, aviopuolisosta ja huollettavista johtuvat lisät mukaan lukien, laskentaperusteet sekä etuuksiin olevan oikeuden kestoa ja jatkumista koskevat edellytykset.”

6 Puitesopimuksen 4 lausekkeessa, jonka otsikko on ”Syrjimättömyyden periaate”, todetaan seuraavaa:

”1. Osa-aikatyöntekijöihin ei pelkästään osa-aikaisuuden perusteella saa soveltaa epäedullisempia työehtoja kuin vastaaviin kokoaikaisiin työntekijöihin, ellei erilainen kohtelu ole perusteltua asiallisista syistä.

– –”

7 Direktiivin 2006/54 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Tarkoitus”, säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on taata miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpano työhön ja ammattiin liittyvissä asioissa.

Tätä varten siinä on säännöksiä, joilla pyritään panemaan yhdenvertaisen kohtelun periaate täytäntöön seuraavilla aloilla:

– –

b) työehdot, mukaan lukien palkka;

c) ammatilliset sosiaaliturvajärjestelmät.

– –”

Espanjan säännöstö

8 Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, pääasiaan sovelletaan yleisen sosiaaliturvalain (Ley General de Seguridad Social), joka on vahvistettu 20.6.1994 annetulla kuninkaan asetuksella 1/94 (BOE nro 154, 29.6.1994, s. 20658; jäljempänä LGSS), seuraavia säännöksiä:

”160 §.

Määritelmä

Maksuperusteinen vanhuuseläke suoritetaan yhtenä etuutena kullekin eläkkeensaajalle, ja se muodostuu elinikäisestä eläkkeestä, jonka määrä vahvistetaan hänelle asetuksella määritellyin edellytyksin ja siinä määritetyn suuruisena ja muodossa, kun hän asetuksessa vahvistetun iän saavutettuaan lopettaa tai on lopettanut työskentelyn palkkatyössä.

161 §.

Etuudensaajat

1. Oikeus maksuperusteiseen vanhuuseläkkeeseen on näiden yleisten sääntöjen piiriin kuuluvilla henkilöillä, jotka täyttävät 124 §:n 1 momentissa vaaditun yleisen edellytyksen lisäksi seuraavat edellytykset:

a) he ovat täyttäneet 65 vuotta.

b) he ovat maksaneet eläkemaksuja vähintään 15 vuoden ajan – –

162 §.

Vanhuuseläkkeen laskentaperuste

1. Vanhuuseläkkeen laskentaperuste on maksuperusteisessa järjestelmässä suhdeluku, joka saadaan jakamalla 210:llä asianomaisen henkilön maksuperustat eläketapahtumaa edeltävää kuukautta välittömästi edeltäviltä 180 kuukaudelta. – –

Seitsemäs lisäsäännös. Osa-aikaisiin työntekijöihin sovellettavat säännöt.

1. Osa-aikaisiin työsopimuksiin perustuvaa sosiaalista suojelua sääntelee periaate, jonka mukaan osa-aikainen työntekijä rinnastetaan kokopäiväiseen työntekijään, ja erityisesti seuraavat säännöt:

1. Maksu

a) Sosiaaliturvamaksun ja samassa yhteydessä perittävien muiden maksujen perusta lasketaan aina kuukausikohtaisesti, ja sen muodostavat työskennellyistä työtunneista, sekä tavanomaiseen työaikaan kuuluvista tunneista että ylityötunneista, tosiasiallisesti maksetut palkat.

b) Näin saatu maksuperuste ei voi olla lainsäädännössä määritettyjä summia pienempi.

c) Ylityötunneista maksetaan sosiaaliturvamaksu samoin perustein ja saman prosentin mukaan kuin tavanomaiseen työaikaan kuuluvista tunneista.

2. Maksukaudet

a) Hyväksyttäessä maksukausia, jotka ovat edellytyksenä vanhuuseläkettä, pysyvän työkyvyttömyyden perusteella suoritettavaa eläkettä, perhe-eläkettä ja leskeneläkettä, tilapäistä työkyvyttömyyttä koskevaa etuutta ja vanhempainetuutta koskevan oikeuden syntymiselle, mukaan lasketaan ainoastaan maksut, jotka on suoritettu työtuntien mukaan, mukaan lukien sekä tavanomaiset työtunnit että ylityötunnit, ja lasketaan niiden vastine teoreettisina maksupäivinä. Tätä tarkoitusta varten tosiasiallisten työtuntien lukumäärä jaetaan viidellä, mikä vastaa 1 826 vuotuisen tunnin vastinetta päivinä.

b) Jotta asianomaiselle syntyisi oikeus vanhuuseläkkeeseen ja pysyvän työkyvyttömyyden perusteella suoritettavaan eläkkeeseen, tämän säännön a kohdassa säädetyn mukaisesti saatujen teoreettisten maksupäivien lukumäärään sovelletaan kerrointa 1,5, jolloin saadaan niiden päivien lukumäärä, joita pidetään hyväksyttyinä määritettäessä vähimmäismaksukausia. Laskutoimituksen lopputuloksena ei voi missään tapauksessa olla suurempi määrä maksupäiviä kuin kokopäivätyössä olisi toteutunut.

3. Laskentaperusteet

a) Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeiden laskentaperuste lasketaan yleissäännön mukaisesti – –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

9 Pääasian kantaja haki 8.10.2009 66-vuotiaana INSS:ltä vanhuuseläkettä. Hän oli työskennellyt aikaisemmin yksinomaan siivoojana eräässä asunto-osakeyhtiössä 18 vuoden ajan osa-aikaisesti 4 tuntia viikossa eli 10 prosenttia Espanjan lakisääteisestä työajasta, joka on 40 tuntia viikossa.

10 Eläke evättiin häneltä 13.10.2009 tehdyllä päätöksellä sillä perusteella, että hän ei täyttänyt eläkemaksujen suorittamista vähintään 15 vuoden ajan koskevaa vaatimusta, joka on asetettu vanhuuseläkettä koskevan oikeuden syntymisen edellytykseksi LGSS:n 161 §:n 1 momentin b kohdassa.

11 INSS hylkäsi pääasian kantajan 30.11.2009 esittämän oikaisuvaatimuksen 9.12.2009 tekemällään päätöksellä. Tuossa päätöksessä todettiin, että pääasian kantajalta edellytetään 4 931 päivän vähimmäismaksukautta, ja todettiin, että hän oli suorittanut 1 362 päivän maksukauden, joka koostuu seuraavista päivistä:

— 41 päivää: 24.10.1960–3.12.1960, täysinä päivinä.

— 336 päivää: laskennallisina päivinä kolmen synnytyksen perusteella (3 x 112).

— 656 päivää: 1.11.1991–30.10.2009 eli 6 564 päivän pituiselta kaudelta, lasketaan 10 prosentin mukaan osa-aikatyön perusteella.

— 329 päivää: laskennallisia päiviä LGSS:n seitsemännessä lisäsäännöksessä vahvistetun korjauskertoimen (1,5) perusteella.

12 Oikaisuvaatimuksen tultua hylätyksi pääasian kantaja nosti Juzgado de lo Social de Barcelonassa kanteen, jossa hän väitti, että LGSS:n seitsemännellä lisäsäännöksellä, jonka nojalla häneltä evättiin eläke, loukattiin yhdenvertaisen kohtelun periaatetta. Tuossa säännöksessä näet edellytetään hänen mukaansa osa-aikaisilta työntekijöiltä pidempää maksukautta kuin kokopäiväisiltä työntekijöiltä, vaikka otetaan huomioon korjauskerroin 1,5, jotta he voisivat saada etuuden, joka on jo suhteellisesti pienempi. Lisäksi pääasian kantaja väitti, että tästä säännöstä aiheutuu välillistä syrjintää, koska on tilastollisesti kiistatonta, että tämäntyyppisten sopimusten sopimuspuolina on pääasiallisesti eli noin 80-prosenttisesti naisia.

13 Kansallinen tuomioistuin selittää mainitusta seitsemännestä lisäsäännöksestä, että kyseinen säännöstö perustuu periaatteeseen, jonka mukaan ainoastaan tosiasialliset työtunnit otetaan huomioon määritettäessä vaadittavia maksukausia, mutta tätä lievennetään kahdella korjaavalla säännöllä, joiden tarkoituksena on helpottaa osa-aikaisten työntekijöiden mahdollisuuksia saada sosiaaliturvaa.

14 Siinä määritetään ensinnäkin ”teoreettisia maksupäiviä” koskeva käsite, joka vastaa viittä tosiasiallista työtuntia päivässä tai 1 826:ta tuntia vuodessa. Mukaan lasketaan maksut, jotka on suoritettu työtuntien mukaan, siten, että lasketaan niiden vastine teoreettisina maksupäivinä.

15 Toiseksi on niin, että jotta asianomaiselle syntyisi oikeus vanhuuseläkkeeseen ja pysyvän työkyvyttömyyden perusteella suoritettavaan eläkkeeseen, teoreettisten maksupäivien lukumäärään sovelletaan erityistä korjaavaa sääntöä, joka muodostuu korjauskertoimesta 1,5. Siten teoreettisten maksupäivien määrä suurenee, mikä helpottaa mahdollisuuksia saada sosiaalista suojelua.

16 Kansallinen tuomioistuin toteaa kuitenkin, että koska LGSS:n seitsemännessä lisäsäännöksessä otetaan huomioon ainoastaan työtunnit mutta ei maksukautta eli työpäiviä, siitä aiheutuu loppujen lopuksi, että pro rata temporis -periaatetta sovelletaan – vaikkakin korjauskertoimella korjattuna – kahteen kertaan. Siinä näet vaaditaan suhteellisesti pidempää maksuaikaa, jotta syntyy oikeus vanhuuseläkkeeseen, jonka laskentaperuste on myös suhteellisesti pienempi työajan osa-aikaisuuden vuoksi. Tästä seuraa, että osa-aikaisilta työntekijöiltä edellytetään maksujen osalta pidempää odotusaikaa käänteisessä suhteessa työajan lyhennykseen, jotta he voivat saada eläkkeen, jonka määrä on jo suoraan ja suhteellisesti pienempi työajan osa-aikaisuuden vuoksi.

17 Kansallinen tuomioistuin täsmentää vielä, että pääasian kantajan tapauksessa LGSS:n seitsemännen lisäsäännöksen soveltamisesta seuraa, että hänen 18 vuoden ajan 10 prosentin päivittäisen työajan mukaan suorittamansa maksut vastaavat vanhuuseläkkeen saamiseksi edellytettyä maksukautta laskettaessa vähempää kuin kolmea maksuvuotta. Tästä syystä pääasian kantajan, jolla on osa-aikainen työsopimus, jonka perusteella hän työskentelee 4 tuntia viikossa, pitäisi työskennellä 100 vuotta saadakseen 15 vuoden vähimmäisodotusajan, jonka perusteella hän voisi saada 112,93 euron suuruisen vanhuuseläkkeen kuukaudessa.

18 Tässä tilanteessa Juzgado de lo Social de Barcelona päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Kuuluuko Espanjan sosiaaliturvajärjestelmässä säännellyn kaltainen maksuperusteinen vanhuuseläke, joka perustuu eläkemaksuihin, joita työntekijä suorittaa ja hänen puolestaan suoritetaan koko hänen työuransa ajan, käsitteeseen ’työehdot’, johon direktiivin 97/81 4 lausekkeen syrjintäkiellossa viitataan?

2) Mikäli unionin tuomioistuin vastaa ensimmäiseen kysymykseen myöntävästi ja katsoo, että Espanjan sosiaaliturvajärjestelmässä säännellyn kaltainen maksuperusteinen vanhuuseläke kuuluu direktiivin 97/81 4 lausekkeessa tarkoitetun ’työehtojen’ käsitteen piiriin, onko kyseiseen lausekkeeseen sisältyvää syrjintäkieltoa tulkittava siten, että se on esteenä kansalliselle oikeussäännölle, jossa edellytetään – pro rata temporis -periaatteen kaksinkertaisen soveltamisen seurauksena – osa-aikaisilta työntekijöiltä kokopäiväisiin työntekijöihin verrattuna suhteellisesti pidempää maksukautta, jotta he voisivat mahdollisesti saada maksuperusteisen vanhuuseläkkeen, jonka määrää on pienennetty suhteessa heidän lyhyemmän työaikansa pituuteen?

3) Edellisiä kysymyksiä täydentävänä kysymyksenä tiedustellaan, voidaanko Espanjan lainsäädännön ([LGSS:n] seitsemänteen lisäsäännökseen sisältyvää) oikeussääntöä, joka koskee osa-aikaisten työntekijöiden vanhuuseläkettä koskevaa maksujärjestelmää, oikeutta eläkkeeseen ja eläkkeen määrää, pitää yhtenä ’työstä maksettavaan korvaukseen vaikuttavana tekijänä ja ehtona’, johon viitataan direktiivin 2006/54 4 artiklan syrjintäkiellossa ja [SEUT] 157 artiklassa – –?

4) Edellisten kysymysten lisäksi tiedustellaan toissijaisesti, mikäli katsotaan, että Espanjan lainsäädännössä säännelty maksuperusteinen vanhuuseläke ei kuulu ’työehtojen’ eikä ’palkan’ käsitteen soveltamisalaan, onko direktiivin 79/7 4 artiklaan sisältyvää suoran tai välillisen sukupuoleen perustuvan syrjinnän kieltoa tulkittava siten, että se on esteenä kansallisen lainsäädännön oikeussäännölle, jossa – ’pro rata temporis’ -periaatteen kaksinkertaisen soveltamisen seurauksena – osa-aikaisilta työntekijöiltä (joista valtaosa on naisia) edellytetään kokopäiväisiin työntekijöihin verrattuna suhteellisesti pidempää maksukautta, jotta he voisivat mahdollisesti saada maksuperusteisen vanhuuseläkkeen, jonka määrää on pienennetty suhteessa heidän lyhyemmän työaikansa pituuteen?”

Ennakkoratkaisukysymysten arviointi

Alustavia huomautuksia

19 Kansallinen tuomioistuin pyrkii kysymyksillään selvittämään aluksi, kuuluuko pääasiassa kyseessä olevan eläkkeen kaltainen eläke puitesopimuksen 4 lausekkeen, SEUT 157 artiklan, direktiivin 2006/54 4 artiklan ja/tai direktiivin 79/7 4 artiklan soveltamisalaan.

20 Tässä yhteydessä on muistutettava, että SEUT 157 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun ”palkan” käsitteen alaan kuuluvat eläkkeet, jotka perustuvat työntekijän ja työnantajan väliseen työsuhteeseen, mutteivät eläkkeet, jotka perustuvat lakisääteiseen järjestelmään, jonka rahoitukseen työntekijät, työnantajat ja

mahdollisesti julkinen valta osallistuvat siinä määrin, että osallistuminen perustuu enemmän sosiaalipoliittisiin syihin kuin tällaiseen työsuhteeseen (yhdistetyt asiat C-395/08 ja C-396/08, Bruno ym., tuomio 10.6.2010, Kok., s. I-5119, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tähän käsitteeseen ei siten voida sisällyttää sellaisia vanhuuseläkkeiden kaltaisia sosiaaliturvajärjestelmiä tai -etuuksia, joita säännellään suoraan lailla eli jotka eivät edellytä minkäänlaisia neuvotteluja yrityksen tai kyseisen ammattialan sisällä sekä joiden soveltaminen yleisiin työntekijäryhmiin on pakollista (ks. asia C-366/99, Griesmar, tuomio 29.11.2001, Kok., s. I-9383, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 Samoin puitesopimuksen 4 lausekkeen 1 kohdassa tarkoitettuun ”työehtojen” käsitteeseen kuuluvat eläkkeet, jotka perustuvat työntekijän ja työnantajan väliseen työsuhteeseen, mutteivät lakisääteiseen sosiaaliturvajärjestelmään kuuluvat eläkkeet, jotka perustuvat enemmän sosiaalipoliittisiin syihin kuin tällaiseen työsuhteeseen (em. yhdistetyt asiat Bruno ym., tuomion 42 kohta).

22 Pääasian kohteena olevan eläkkeen kaltainen eläke, joka – kuten Espanjan hallitus huomauttaa – on Espanjan oikeudessa säännellyistä eläkkeistä kaikkein yleisin, vaikuttaa kuitenkin eläkkeeltä, joka perustuu enemmän sosiaalipoliittisiin syihin kuin työntekijän ja työnantajan väliseen työsuhteeseen tämän tuomion 20 ja 21 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla ja johon SEUT 157 artiklaa ja puitesopimuksen 4 lauseketta ei siis sovelleta.

23 On totta, että sellaiset sosiaalipoliittiset, valtionhallintoon liittyvät tai eettiset näkökohdat tai edes budjettiin liittyvät perusteet, jotka ovat vaikuttaneet tai voineet vaikuttaa järjestelmään, kun kansallinen lainsäätäjä on siitä säätänyt, eivät voi olla ratkaisevia, jos eläke koskee ainoastaan erityistä työntekijäryhmää, jos se myönnetään suoraan palveluksessaoloajan perusteella ja jos sen suuruus lasketaan viimeisen palkan perusteella (em. yhdistetyt asiat Bruno ym., tuomion 47 kohta).

24 Ensimmäinen näistä kolmesta edellytyksestä ei kuitenkaan näyttäisi täyttyvän, koska unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ei ilmene mitään seikkaa, jonka perusteella pääasiassa kyseessä olevan kaltainen eläke koskisi vain erityistä työntekijäryhmää.

25 Näin ollen – kuten INSS, Espanjan ja Belgian hallitukset sekä Euroopan komissio huomauttavat perustellusti – ei voida katsoa, että SEUT 157 artiklaa tai tämän seurauksena direktiivin 2006/54 4 artiklaa, jolla ensin mainittu määräys pannaan täytäntöön, tai puitesopimuksen 4 lauseketta voitaisiin soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen eläkkeeseen.

26 Sitä vastoin tällainen eläke voi kuulua direktiivin 79/7 soveltamisalaan, jos se on osa sellaista lakisääteistä järjestelmää, jolla annetaan turvaa jonkin kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa luetellun tapauksen eli vanhuuden varalta, ja jos se on suoraan ja tosiasiallisesti yhteydessä turvaan, jota annetaan tällaisen tapauksen varalta (ks. vastaavasti asia C-123/10, Brachner, tuomio 20.10.2011, Kok., s. I-10003, 40 kohta).

27 Näissä olosuhteissa on vastattava ainoastaan neljänteen kysymykseen.

Neljäs kysymys

28 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee neljännellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko direktiivin 79/7 4 artiklaa tulkittava siten, että se on pääasiassa kyseessä olevien olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa esteenä jäsenvaltion sellaiselle säännöstölle, jossa osa-aikaisilta työntekijöiltä, joista valtaosa on naisia, edellytetään kokopäiväisiin työntekijöihin verrattuna suhteellisesti pidempää maksukautta, jotta he voisivat mahdollisesti saada maksuperusteisen vanhuuseläkkeen, jonka määrää on pienennetty suhteessa heidän lyhyemmän työaikansa pituuteen.

29 Tässä yhteydessä on muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kyseessä on direktiivin 79/7 4 artiklassa tarkoitettu välillinen syrjintä silloin, kun kansallisen toimenpiteen, joka tosin on sanamuodoltaan neutraali, soveltaminen on tosiasiassa epäedullinen huomattavasti suuremmalle määrälle naisia kuin miehiä (ks. mm. em. asia Brachner, tuomion 56 kohta).

30 On todettava yhtäältä, kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ja erityisesti tämän tuomion 17 kohdassa mainituista kansallisen tuomioistuimen selostuksista ilmenee, että pääasian kohteena olevan kaltaisella säännöstöllä kohdellaan epäedullisemmin pääasian kantajan kaltaisia osa-aikaisia työntekijöitä, jotka ovat tehneet pitkään vähäistä osa-aikatyötä, jos tällä säännöstöllä vanhuuseläkkeen saamiseksi edellytetyn maksukauden laskemisessa käytetyn menetelmän vuoksi käytännössä suljetaan pois näiltä työntekijöiltä kaikki mahdollisuudet saada tällainen eläke.

31 Toisaalta kansallinen tuomioistuin toteaa itse, että on tilastollisesti näytetty, että pääasian kohteena olevan kaltainen säännöstö vaikuttaa huomattavasti suurempaan määrään naisia kuin miehiä, koska Espanjassa vähintään 80 prosenttia osa-aikaisista työntekijöistä on naisia.

32 Tästä seuraa, että tällainen säännöstö on direktiivin 79/7 4 artiklan 1 kohdan vastainen, ellei se ole perusteltavissa seikoilla, jotka ovat objektiivisia ja joilla ei mitenkään syrjitä sukupuolen perusteella. Asia on näin, jos valitut toimenpiteet vastaavat sen jäsenvaltion, jonka lainsäädännöstä on kyse, sosiaalipolitiikan hyväksyttävää tavoitetta, jos toimenpiteet ovat soveliaita tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi ja jos ne ovat sitä varten tarpeellisia (ks. vastaavasti em. asia Brachner, tuomion 70 kohta).

33 INSS ja Espanjan hallitus väittävät, että tiettyjen edeltävien maksukausien täyttämistä koskeva velvollisuus, joka on edellytyksenä tiettyjen etuuksien saamiselle, ilmaisee kansallisen lainsäätäjän tavoittelemaa sosiaalipolitiikan yleistä tavoitetta, koska tämä velvollisuus on olennainen maksuperusteisessa sosiaaliturvajärjestelmässä, erityisesti järjestelmän taloudellisen tasapainon takaamiseksi.

34 Tässä yhteydessä on todettava, että – kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee – kyseiset osa-aikaiset työntekijät ovat maksaneet maksuja, joilla on tarkoitus muun muassa rahoittaa eläkejärjestelmää. Lisäksi on kiistatonta, että jos he saisivat eläkettä, sen määrää pienennettäisiin suhteessa heidän työaikansa pituuteen ja suoritettuihin maksuihin.

35 Kuten Belgian hallitus ja komissio toteavat perustellusti, minkään unionin tuomioistuimelle esitetystä asiakirja-aineistosta ilmenevän seikan perusteella ei voida päätellä, että näissä olosuhteissa se, että pääasian kantajan kaltaisilta osa-aikaisilta työntekijöiltä suljettaisiin pois kaikki mahdollisuudet saada vanhuuseläke, olisi todella INSS:n ja Espanjan hallituksen viittaaman, maksuperusteisen sosiaaliturvajärjestelmän turvaamista koskevan tavoitteen saavuttamiseksi tarpeellinen toimenpide ja että millään muulla näitä samoja työntekijöitä vähemmän rajoittavalla toimenpiteellä ei voitaisi saavuttaa tätä samaa tavoitetta.

36 INSS:n ja Espanjan hallituksen väitteellä, jonka mukaan tämän tuomion 14 ja 15 kohdassa mainittujen kahden korjaavan toimenpiteen tarkoituksena on helpottaa osa-aikaisten työntekijöiden mahdollisuuksia saada vanhuuseläkettä, ei ole vaikutusta tähän tulkintaan. Ei näet vaikuta siltä, että näillä kahdella korjaavalla toimenpiteellä olisi minkäänlaista positiivista vaikutusta pääasian kantajan kaltaisten osa-aikaisten työntekijöiden tilanteeseen.

37 Espanjan hallituksen viittauksesta asiassa C-537/07, Gómez-Limón Sánchez-Camacho, 16.7.2009 annettuun tuomioon (Kok., s. I-6525) riittää, kun todetaan, kuten komissio on todennut perustellusti, että tuon tuomion 60 kohdasta ilmenee, että se koskee direktiivin 79/7 osalta pääasiallisesti mainitun direktiivin 7 artiklan 1 kohdan b alakohdan tulkintaa, jonka mukaan jäsenvaltioilla on oikeus jättää sen soveltamisalan ulkopuolelle sosiaaliturvaetuuksien kertyminen lakisääteisten järjestelmien perusteella

kausilta, joiden aikana työnteko on ollut keskeytyneenä lasten kasvattamisen vuoksi. Ennakkoratkaisupyynnössä ei kuitenkaan tuoda esiin, että tuota säännöstä voitaisiin soveltaa pääasiassa.

38 Edellä esitetyn perusteella neljänteen kysymykseen on vastattava, että direktiivin 79/7 4 artiklaa on tulkittava siten, että se on pääasiassa kyseessä olevien kaltaisissa olosuhteissa esteenä jäsenvaltion säännöstölle, jossa osa-aikaisilta työntekijöiltä, joista valtaosa on naisia, edellytetään kokopäiväisiin työntekijöihin verrattuna suhteellisesti pidempää maksukautta, jotta he voisivat tapauksen mukaan saada maksuperusteisen vanhuuseläkkeen, jonka määrää on pienennetty suhteessa heidän lyhyemmän työaikansa pituuteen.

Oikeudenkäyntikulut

39 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kahdeksas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä 19.12.1978 annetun neuvoston direktiivin 79/7/ETY 4 artiklaa on tulkittava siten, että se on pääasiassa kyseessä olevien olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa esteenä jäsenvaltion säännöstölle, jossa osa-aikaisilta työntekijöiltä, joista valtaosa on naisia, edellytetään kokopäiväisiin työntekijöihin verrattuna suhteellisesti pidempää maksukautta, jotta he voisivat tapauksen mukaan saada maksuperusteisen vanhuuseläkkeen, jonka määrää on pienennetty suhteessa heidän lyhyemmän työaikansa pituuteen.

Allekirjoitukset